

IUCN SSC Richtlijnen inzake trofeejacht als instrument om natuurbehoud te stimuleren

Versie 1.0 (9 augustus 2012)

Citaat: IUCN SSC (2012). IUCN SSC Richtlijnen inzake trofeejacht als instrument om natuurbehoud te stimuleren. Versie 1.0. IUCN, Gland.

Ontkenning

Vertaling van het Engels origineel van CIC-Wildlife Belgische delegatie. Met dank aan Michel Nolens en Klaus H. A. von Chrismar.

De IUCN sluit alle eigen verantwoordelijkheid uit voor mogelijke fouten, weglatingen, en afwijkingen van de vertaling ten opzichte van de oorspronkelijke Engelse versie, zowel in vorm als ten aanzien van de inhoud. De lezer gelieve zich in voorkomend geval uitsluitend te beroepen op de oorspronkelijke Engelse tekst die de enige rechtsgeldige is.

Origineel: IUCN SSC (2012). IUCN SSC Guiding principles on trophy hunting as a tool for creating conservation incentives. Versie 1.0. IUCN, Gland

Deel I. Inleiding

IUCN erkent al lang dat een verstandig en duurzaam gebruik van het wildbestand kan samengaan met het behoud ervan, en er zelfs toe kan bijdragen. De sociale en economische voordelen die het gebruik van diersoorten meebrengt, kunnen mensen immers aanmoedigen om die soorten en hun habitat in stand te houden. Dit document bouwt voort op het bestaande IUCN-beleid en geeft de SSC-richtlijnen rond de toepassing van 'trofeejacht', zoals gedefinieerd in deel II, als instrument om incentives te creëren die aanmoedigen om diersoorten en hun habitat in stand te houden, en de voordelen van natuurlijke hulpbronnen eerlijk te delen.

Trofeejacht is vaak een controversiële activiteit, met voor- en tegenstanders die uiteenlopende biologische, economische, ideologische of culturele argumenten aanvoeren. Dit document concentreert zich uitsluitend op de mate waarin trofeejacht kan bijdragen tot natuurbehoud en tot de lokale leefomstandigheden. Niets in dit document heeft de bedoeling om trofeejacht te steunen of te rechtvaardigen als het niet duurzaam is, de natuurlijke leefomgeving aantast, het risico op uitsterving verhoogt, ingaat tegen de rechten van de lokale gemeenschappen om hun wildbestand te beheren, te controleren en er voordeel uit te halen, of als deze corruptie of wanbeleid in de hand werkt.

Deel II. Doel van deze richtlijnen

Met de term 'trofeejacht' wordt hier verwezen naar jacht:

- die beoefend wordt in het kader van een programma geleid door een overheidsinstantie, een lokale organisatie, een ngo of een andere rechtmatige instantie;
- waarbij jagers veel geld betalen om een dier te bejagen dat als 'trofee' gezien wordt (hetgeen betekent dat jagers individuele drijfveren hebben);
- die gekenmerkt wordt door het oogsten van kleine aantallen;
- waaraan gewoonlijk (maar niet noodzakelijk) niet-lokale jagers deelnemen (vaak afkomstig uit een ander land dan waar de jacht plaatsvindt).

De jacht die hier besproken wordt, onderscheidt zich op basis van deze elementen van een breed scala van andere jachtactiviteiten, al is het zeker mogelijk dat wat hier als 'trofeejacht' gedefinieerd wordt, in sommige landen een andere benaming heeft. Deze richtlijnen zijn dan ook niet van toepassing op jacht om te overleven, legale jacht op relatief veel voorkomende diersoorten of natuurbeheer door gespecialiseerde organisaties, al kunnen bepaalde elementen daarvan ook relevant zijn voor deze activiteiten. Dergelijke jachtoefeningen kunnen ook het natuurbehoud stimuleren, maar vallen buiten het toepassingsgebied van deze richtlijnen.

Deze richtlijnen zijn specifiek van toepassing op trofeejachtprogramma's die gericht zijn op wilde landdieren in hun natuurlijke leefomgeving. Het huidige IUCN SSC beleid keurt het onttrekken van soorten uit hun natuurlijk leefmilieu met het oog op trofeejacht af¹. IUCN SSC volgt de huidige beleidslijnen (IUCN-aanbeveling 3.093, aangenomen door het IUCN-congres bij de derde bijeenkomst in Bangkok, Thailand, van 17 tot 25 november 2004, waar 'het doden van dieren binnen omheiningen of buiten hun natuurlijke leefomgeving' veroordeeld werd) en hekelt het jachttoerisme op dieren in afgesloten terreinen. De dieren kunnen er niet beschouwd worden als levend in de vrije natuur, en ze kunnen er hun natuurlijke capaciteiten om te ontsnappen niet gebruiken.

¹ Zie: 'IUCN Position Statement on Translocation of Living Organisms' (<http://www.iucnssc.org/download/IUCNPositionStatement.pdf>) en 'IUCN Guidelines for the Prevention of Biodiversity Loss Caused by Alien Invasive Species' (http://intranet.iucn.org/webfiles/doc/SSC/SSCwebsite/Policy_statements/IUCN_Guidelines_for_the_Prevention_of_Biodiversity_Loss_caused_by_Alien_Invasive_Species.pdf)

Deel III: De beleidscontext

IUCN erkent formeel dat het ethische en duurzame gebruik van het wildbestand een integraal en rechtmatig onderdeel van instandhoudingsprogramma's kan vormen. Dat standpunt gaat al terug tot de 'World Conservation Strategy' van 1980 en werd bekrachtigd in aanbeveling 18.24 op de algemene vergadering van IUCN die plaatsvond in Perth in 1990. De beleidsverklaring van IUCN inzake duurzaam gebruik van in het wild levende hulpbronnen, aangenomen als resolutie 2.29 op het World Conservation Congress (WCC) van IUCN in Amman in oktober 2000, bevestigt dat het gebruik van het wildbestand kan samengaan met het behoud van de biologische diversiteit en ertoe kan bijdragen, op voorwaarde dat het duurzaam gebeurt. IUCN erkent dat gunstige omstandigheden kunnen ontstaan om te investeren in het behoud en het duurzame gebruik van de hulpbronnen wanneer dieren in het wild een economische waarde krijgen, incentives met een omgekeerd effect gebannen worden, en kosten en baten geïnternaliseerd zijn. Dat beperkt ook het risico op degradatie of uitputting van natuurlijke hulpbronnen en habitatwijzigingen. In de uitoefening van een dergelijk gebruik ter verhoging van de duurzaamheid, belicht de beleidsverklaring de volgende kernbeschouwingen:

- Er is behoefte aan passend beheer, waarvan ook monitoring deel uitmaakt, net als het vermogen om het beheer aan te passen aan risico's en onzekerheid.
- Het aanbod aan beschikbare biologische producten en ecologische diensten is beperkt door intrinsieke biologische eigenschappen van zowel soorten als ecosystemen, zoals hun productiviteit, veerkracht en stabiliteit, die op hun beurt onderhevig zijn aan extrinsieke milieuverandering.
- Institutionele beheer- en controlestructuren vragen zowel om positieve incentives als om negatieve sancties, goed beleid en implementatie op aangepaste schaal. Aan dergelijke structuren moeten relevante belanghebbenden deelnemen en er moet rekening worden gehouden met landeigendom, toegangsrechten, regelgevende systemen, traditionele knowhow en het gewoonterecht.

IUCN erkende met name, en in het bijzonder voor Zuid-Afrika, dat plezierjacht kan bijdragen tot het behoud van de biodiversiteit. IUCN nam op het WCC van 2004 aanbeveling 3.093 aan waarin staat dat ze 'de filosofie en de praktijk ondersteunt dat het duurzame en goed beheerde consumptieve gebruik van het wildbestand op nationaal en regionaal terrein evenals op privégrond een bijdrage levert aan het behoud van de biodiversiteit.' Daarnaast aanvaardt ze dat 'goed beheerde plezierjacht een rol vervult in het gecontroleerde, duurzame consumptieve gebruik van wilde dieren.'

Ook nam de Caprinae Specialist Group van IUCN SSC in december 2000 een formeel standpunt in. De groep erkende dat jagen, en trofeejacht in het bijzonder, een belangrijk onderdeel kan zijn van conservatieprogramma's voor wilde schapen en geiten. In de verklaring werd gesteld dat 'jachttoerisme gewoonlijk aanzienlijke fondsen genereert die kunnen worden aangewend voor conservatieactiviteiten zoals habitatbescherming, populatiemonitoring, wetshandhaving, onderzoek of beheersprogramma's. Even belangrijk is dat de inkomsten van jachttoerisme een sterke drijfveer kunnen zijn om te investeren in behoud of bescherming van habitats.'

Het Verdrag inzake Biologische Diversiteit ontwikkelde een aantal beginselverklaringen die relevant zijn voor de aanpak van jachttoerisme. Vooral belangrijk daarbij is dat de 7de Conferentie der Partijen van het Verdrag inzake Biologische Diversiteit (Kuala Lumpur, februari 2004) de Addis Ababa-principes en -richtlijnen voor het duurzame gebruik van biodiversiteit ('Addis Ababa Principles and Guidelines for the Sustainable Use of Biodiversity' of AAPG) aannam. IUCN-leden die deelnemen aan het Verdrag inzake Biologische Diversiteit werden dan ook aangezet om dit engagement waar te maken met resolutie 3.074 van het 3de World Conservation Congress van IUCN (Bangkok, oktober 2004). De AAPG zijn gebaseerd op de veronderstelling dat biodiversiteit zodanig kan worden gebruikt dat ecologische processen, diersoorten en genetische variatie boven de grenswaarden blijven die nodig zijn om levensvatbaarheid op lange termijn te waarborgen, en dat alle beheerders en gebruikers van hulpbronnen de verantwoordelijkheid dragen om ervoor

te zorgen dat zulk een gebruik dergelijke grenzen niet overschrijdt. Navolgend enkele relevante kernbeginselen van de Addis Ababa-principes en -richtlijnen:

- Rekening houdend met het feit dat een beheerskader conform de internationale/nationale wetgeving vereist is, moeten de lokale gebruikers van de bestanddelen van de biodiversiteit voldoende ondersteund en gemachtigd zijn om zelf verantwoordelijk en aansprakelijk te zijn voor het gebruik van de hulpbronnen in kwestie (beginsel 2).
- Gepast beheer dient uitgeoefend te worden, gegrond op:
 - wetenschap, traditionele en lokale knowhow;
 - regelmatige, tijdige en transparante feedback over de monitoring van het gebruik, de milieu- en socio-economische impact, en de status van de gebruikte hulpbron[];
 - beheeraanpassingen op basis van tijdige feedback afkomstig van de monitoringprocedures (beginsel 4).
- Beheersdoelstellingen en -praktijken rond duurzaam gebruik moeten negatieve gevolgen voor de ecosystemendiensten, -structuur en -functies evenals voor andere onderdelen van ecosystemen vermijden of minimaliseren (beginsel 5).
- Er moet een interdisciplinaire aanpak op basis van participatie worden gehanteerd op de juiste beheers- en beleidsniveaus die betrekking hebben op het gebruik (beginsel 9).
- Gebruikers van biodiversiteit moeten afval en negatieve gevolgen voor het milieu proberen te beperken, en de voordelen ervan optimaal te benutten (beginsel 11).
- De kosten van het beheer en het behoud van de biodiversiteit moeten geïnternaliseerd worden binnen de gebiedsomschrijving van dit beheer en moeten hun weerslag hebben in de verdeling van de voordelen die het gebruik biedt (beginsel 13).

De Overeenkomst inzake de Internationale Handel in Bedreigde Soorten Wilde Dieren en Planten ('Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora' of CITES) keurt de handel in trofeeën goed voor bepaalde specimina van taxa die in appendix I opgesomd zijn, voor persoonlijk gebruik (Res. Conf. 2.11 (rev. CoP 9)). CITES nam een reeks resoluties aan voor bepaalde appendix I-soorten onderhevig aan jachttoerisme (Res. Conf 10.14 (rev. CoP 14) op Luipaard *Panthera pardus*; Res. Conf 10.15 (rev. CoP 14) op Markhoor *Capra falconeri* en Res. Conf 13.5 (rev. CoP 14) op Zwarte Neushoorn *Diceros bicornis*), die quota en voorwaarden voor dergelijke handel omvatten.

Het European Charter on Hunting and Biodiversity (ECHB), aangenomen onder de Conventie van Bern, verschaft specifieke richtlijnen inzake jacht en behoud. In resolutie 4.026, aangenomen op het 4de World Conservation Congress te Barcelona in oktober 2008), verzocht IUCN haar leden om het ECHB te respecteren bij de implementatie van de IUCN-beleidslijnen en het programma voor 2009-2012. Hoewel het ECHB expliciet ingaat op de duurzame jacht in Europa, zijn de beginselen en richtlijnen ook relevant voor en van toepassing op een bredere geografische context. Dit zijn de grondbeginselen van het ECHB:

- ervoor zorgen dat de jacht ecologisch duurzaam is (beginsel 3);
- populaties van inheemse soorten in het wild behouden met adaptieve genenbanken (beginsel 4);
- leefomstandigheden behouden die gezonde en sterke populaties in stand houden van soorten waarop mag worden gejaagd (beginsel 5);
- het gebruik stimuleren zodat het behoud om economische redenen gestimuleerd wordt (beginsel 6);
- lokale belanghebbenden zelfredzaam en aansprakelijk maken (beginsel 9).

Deel IV. Trofeejacht en instandhouding

Trofeejacht kan helpen om doelstellingen rond instandhouding te realiseren, op voorwaarde dat deze vorm om het wildbestand te gebruiken ook goed uitgeoefend wordt. Door inkomsten en economische incentives te creëren kunnen die soorten en hun habitat beheerd en in stand gehouden worden, en verbeteren de lokale leefomstandigheden. Bij wanbeheer echter blijven deze voordelen allicht uit. Hoewel gejaagd wordt (terwille van de trofee) op heel uiteenlopende diersoorten (een groot aantal van deze soorten komt veel voor en hun aantal blijft stabiel), is ook trofeejacht op zeldzame of bedreigde diersoorten mogelijk in het kader van lokale behoudstrategieën. Dat is bijvoorbeeld het geval voor het Jachtluipaard *Acinonyx jubatus* en de Zwarte Neushoorn in het zuiden van Afrika, en de Markhoor *Capra falconeri megaceros* in de Torghar-vallei van Pakistan. Al deze soorten staan in appendix I van CITES.

Trofeejacht komt zowel in Noord-Amerika als in Europa voor, alsook in ontwikkelingslanden waar het wildbeheer vaak minder goed georganiseerd is. Deze jachtvorm wordt meestal beoefend door mensen die er aanzienlijk veel geld voor willen en kunnen betalen. Gewoonlijk wordt dan een klein aantal afzonderlijke dieren geoogst. Voor een dergelijke jacht is weinig infrastructuur nodig. Daarom is deze jachtvorm erg waardevol, en vrijwel zonder impact. In sommige gevallen vormt trofeejacht een belangrijk onderdeel van het lokale instandhoudings-/natuurbeheerbeleid dat de verantwoordelijkheid voor het duurzame gebruik en het beheer van het wildbestand beoogt over te hevelen van de ambtenaren in een verafgelegen kantoor naar de meer lokale niveaus.

Het is cruciaal om te begrijpen in welke context trofeejacht voorkomt. Dat biedt namelijk ook inzicht in de potentiële voordelen voor instandhouding. In aanzienlijke delen van de wereld komt een groot deel van het wildbestand buiten de beschermde gebieden voor. Wilde dieren delen hun leefomgeving met mensen, en moeten ook vaak voor een stukje ruimte en grondstoffen de strijd aangaan met andere vormen van economisch productief landgebruik, zoals landbouw en veeteelt, waar de broodwinning van de plaatselijke bevolking van afhangt. Het wildbestand kan ook aanzienlijke kosten en overlast voor de mens veroorzaken, zoals lichamelijke schade, beschadigde oogst en de concurrentie met vee om voedsel. Wanneer de wilde dieren voor de lokale bevolking weinig voordeel opleveren en/of voor aanzienlijke problemen zorgen, worden ze vaak (legaal of illegaal) gedood voor voeding, voor de vervaardiging van allerlei commercieel waardevolle producten of gewoon omdat ze probleemdieren zijn, of hun habitat werd verwaarloosd of voorbestemd voor andere gebruiksvormen. In sommige omstandigheden kan trofeejacht dit probleem aanpakken door het wildbestand doelbewust waardevoller te maken dan, en/of een aanvulling te laten zijn op, andere vormen om het land te benutten. Dat kan de lokale bevolking weer voordeel opleveren (bij voorkeur door efficiënt medebeheer), hun steun voor het wildbestand aanwakkeren en gemeenschappen, particulieren en regeringen aanmoedigen om te investeren in onderzoek, monitoring, habitatbescherming en het optreden tegen illegaal gebruik (zie bijlage 1 voor voorbeelden). Trofeejacht is vaak een waardevollere vorm van landgebruik met een kleiner milieuimpact dan alternatieven als landbouw of toerisme, op voorwaarde dat deze goed uitgeoefend wordt.

Is er echter sprake van wanbeheer, dan kan trofeejacht een negatief ecologisch impact hebben, met onder meer gewijzigde leeftijd-/geslachtstructuren, sociale ontwrichting, schadelijke genetische effecten en in extreme gevallen een terugval van de populatie. Het kan ook moeilijk zijn om te garanderen dat de voordelen van jagen vooral ten gunste zijn voor wie in de beste positie is om de instandhouding te ondersteunen.

Deel V: De richtlijnen

IUCN SSC is van mening dat trofeejacht, zoals beschreven in deel II hierboven, wellicht bijdraagt tot instandhouding en tot een billijke verdeling van de voordelen die het gebruik van natuurlijke hulpbronnen oplevert, wanneer programma's de volgende vijf onderdelen bevatten: biologische duurzaamheid, 'Net Conservation Benefit', socio-economisch-cultureel voordeel, adaptief management: planning, monitoring en rapportering, en verantwoordelijk en doeltreffend beleid.

Biologische duurzaamheid

Trofeejacht zoals beschreven in deel II kan dienst doen als instrument om het wildbestand in stand te houden, wanneer zij:

1. niet bijdraagt tot een populatieterugval op lange termijn van de bejaagde soort of van andere soorten die dezelfde habitat delen, rekening houdend met het feit dat een populatie waarop duurzaam gejaagd wordt kleiner kan zijn dan een populatie waarop niet gejaagd wordt;
2. de processen van natuurlijke selectie en de werking van het ecosysteem niet substantieel wijzigt, maar wel 'wilde populaties van inheemse soorten met gepaste genenbanken'² behoudt. Dat vereist gewoonlijk dat de jacht slechts een minimale impact heeft op de natuurlijke demografische structuur. Bovendien mogen dieren ook niet gekweekt of geslacht worden om genetische eigenschappen van de soort waarop gejaagd wordt doelbewust bij te sturen tegen de natuurlijke selectie in;
3. niet onbewust stroperij of illegale handel in wilde dieren in de hand werkt;
4. niet kunstmatig en/of substantieel ecosystemen of onderdelen ervan manipuleert op manieren die niet stroken met de doelstelling om alle facetten van de natuurlijke biodiversiteit te ondersteunen.

Net Conservation Benefit

Trofeejacht kan dienst doen als instrument om het wildbestand in stand te houden, wanneer zij:

1. gelinkt is aan identificeerbare en specifieke gebieden waar de habitat van wilde dieren een prioriteit vormt (maar daarom niet noodzakelijk de enige prioriteit of het enige rechtmatige gebruik) en waar de "kosten van het beheer en het behoud van de biologische diversiteit geïnternaliseerd [zijn] binnen het gebied van dat beheer en weerspiegeld worden in de verdeling van de voordelen die het gebruik biedt"³;
2. inkomsten, werkgelegenheid en/of andere voordelen genereert die stimuleren om de druk te verlagen op populaties van soorten waarop gejaagd wordt, en/of het behoud, de verrijking of het herstel helpen te rechtvaardigen van de leefomgeving waar de natuurlijke biodiversiteit een prioriteit is. Voordelen kunnen lokale bewoners aanzetten om samen te leven met problematische soorten zoals grote carnivoren, herbivoren die mee concurreren om de weiden of dieren die als gevaarlijk worden beschouwd of een bedreiging vormen voor het welzijn van mensen en hun eigendom;
3. deel uitmaakt van een wettelijk erkend beleidssysteem dat instandhouding voldoende ondersteunt en van een implementatie- en handhavingssysteem dat in staat is om deze beleidsdoelstellingen te realiseren.

² Rechtstreeks geciteerd uit beginsel 4 van het European Charter on Hunting and Biodiversity.

³ Rechtstreeks geciteerd uit beginsel 13 van het Addis Ababa-principes

Socio-economisch-cultureel voordeel

Trofeejacht kan dienst doen als instrument om het wildbestand in stand te houden, wanneer ze:

1. de lokale culturele waarden en praktijken respecteert (waarbij 'lokaal' gedefinieerd wordt als 'leefruimte delen met de belangrijkste wilde diersoorten') en aanvaard wordt door (en bij voorkeur ook medebeheerd en actief ondersteund wordt door) de meeste leden van de plaatselijke gemeenschap op wiens grondgebied ze wordt beoefend;
2. de plaatselijke bewoners betreft en hen voordeel brengt op een billijke manier die bovendien rekening houdt met hun prioriteiten;
3. zakelijke praktijken volgt die economische duurzaamheid op lange termijn bevorderen.

Gepast management: planning, monitoring en rapportering

Trofeejacht kan dienst doen als instrument om het wildbestand in stand te houden, wanneer ze:

1. gebaseerd is op passende hulpbronbeoordelingen en/of monitoring van jachtgegevens, op basis waarvan specifieke quota en jachtplannen kunnen worden vastgelegd. Dat moet gebeuren in de vorm van een samenwerkingsverband, waarbij idealiter (indien relevant) lokale gemeenschappen worden betrokken en een beroep wordt gedaan op lokale/inheemse knowhow. Dergelijke hulpbronbeoordelingen (bijvoorbeeld tellingen of registers met populatiegegevens, bijvoorbeeld aan de hand van de waarnemingsfrequentie, sporentellingen) of jachtgegevens (bijvoorbeeld trofeegrootte, ouderdom van het dier, succespercentage bij het jagen en buit per jachtpoging) zijn objectief en goed gedocumenteerd, en maken gebruik van de best mogelijke wetenschap en technologie die geschikt is voor de omstandigheden en de beschikbare hulpbronnen;
2. gepast beheer van jachtquota en -plannen inhoudt in lijn met de resultaten van hulpbronbeoordelingen en/of de monitoring van gegevens, waarbij wordt verzekerd dat quota worden aangepast in overeenstemming met wijzigingen van de hulpbronnen (veroorzaakt door ecologische veranderingen, weerspatronen of antropogene invloeden, zoals het aantal gedode dieren);
3. gebaseerd is op transparante en duidelijke wetten, regels en quota (bij voorkeur vastgelegd op basis van lokale input) die regelmatig geëvalueerd en geactualiseerd worden;
4. jachtactiviteiten controleert om na te gaan of quota en beperkingen rond geslacht/ouderdom van de gedode dieren gerespecteerd worden;
5. de biologische duurzaamheid en voordelen voor de instandhouding betrouwbaar en periodiek documenteert (als dat al niet gebeurt door de bestaande rapporteringsmechanismen).

Verantwoordelijk en doeltreffend beleid

Een programma voor trofeejacht kan dienst doen als instrument om het wildbestand in stand te houden, wanneer ze:

1. onderhevig is aan een beleidsstructuur die de beheersverantwoordelijkheden duidelijk toekent;
2. op een transparante manier communiceert over inkomsten, en winsten voorbestemd voor de instandhouding en voor de begunstigden van de gemeenschap volgens duidelijke overeenkomsten;
3. al de nodige stappen onderneemt om corruptie uit te roeien;
4. verzekert dat wordt voldaan aan alle relevante nationale en internationale vereisten en regels van de betrokken instanties, zoals beheerders, regelgevers en jagers.

Deel VI: Gepast gebruik van deze richtlijnen

De bedoeling van SSC is dat de bevoegde instanties die verantwoordelijk zijn voor nationaal en subnationaal beleid, wetgeving en planning, beheerders verantwoordelijk op lokaal niveau, en lokale gemeenschappen deze richtlijnen als hulpmiddel kunnen gebruiken wanneer ze programma's voor trofeejacht uitwerken en invoeren met als doel het behoud van de biodiversiteit en de billijke verdeling van natuurlijke hulpbronnen.

Deze richtlijnen hebben niet de bedoeling om op welke manier dan ook de waarden – of die nu biologisch, sociaal, cultureel of economisch zijn – van jachtprogramma's die uitgesproken duurzaam kunnen zijn, te verwerpen tenzij zij geen stimulansen creëren voor de instandhouding en de daarmee geassocieerde voordelen.

Hoewel IUCN en SSC momenteel niet betrokken zijn bij de goedkeuring of certificering van jachttoerismeprogramma's, zijn ze wel van mening dat een erkend onafhankelijke instantie deze goedkeuring of certificering zou moeten verlenen opdat ze geloofwaardig zou zijn. Niets in dit document is bedoeld als een goedkeuring van of kritiek op een bepaald trofeejachtprogramma.

Bijlage 1. Voorbeelden van trofeejacht als onderdeel van een conservatiestrategie

Merk op: *Omdat trofeejacht de instandhouding op heel uiteenlopende manieren kan beïnvloeden, is het zinvol om enkele casestudy's te bekijken die zowel positieve als negatieve gevolgen voor het natuurbehoud aantonen. We hebben hier twee voorbeelden van over het algemeen positieve gevolgen voor de instandhouding opgenomen. Suggesties voor andere voorbeelden, zowel positief als negatief, zijn steeds welkom. Let wel: bij negatieve voorbeelden willen we vermijden om groepen en landen onder onze leden te beschuldigen of bekritisieren.*

Casestudy 1: Trofeejacht in lokale Namibische natuurbeheerraden

Het lokale natuurbeheerprogramma in Namibië wordt algemeen beschouwd als een succesverhaal voor instandhouding en plattelandontwikkeling, en trofeejacht speelt een sleutelrol in dit succes. Innovatieve wetgevende hervormingen in het midden van de jaren negentig gaven gemeenschappen voorwaardelijke rechten om het wildbestand op hun terrein te gebruiken en te beheren, indien ze zich organiseerden in een natuurbeheerraad. Deze aanpak was bedoeld om rechten en voordelen van het wildbestand over te dragen aan lokale gemeenschappen – mensen die door vroegere koloniale natuurbeschermers vaak gezien werden als 'stropers' – en zo de gemeenschappen te stimuleren om te leren leven met wilde dieren, ze te waarderen en om er voordeel uit te halen. Om een natuurbeheerraad te kunnen oprichten, moet de gemeenschap het lidmaatschap, de grenzen en een beheerscomité bepalen, statuten opstellen, een methode overeenkomen om voordelen billijk te verdelen, en een plan opstellen om het wild duurzaam te beheren en te benutten. Natuurbeheerraden kunnen het wildbestand op allerlei manieren consumptief gebruiken, zoals voor trofeejacht, het kweken van wild voor eigen gebruik, en de verkoop van levende dieren, en niet-consumptief gebruik organiseren via toerisme. De organisaties houden al de inkomsten die het gebruik en het beheer opleveren.

Dit soort organisaties neemt snel toe, en de impact ervan op de instandhouding is groot en wijdverspreid. Vandaag zijn er 71 geregistreerde lokale natuurbeheerraden, die zo'n 14,98 miljoen ha dekken (met nog eens 20 organisaties in de pijplijn) en die ongeveer 240 000 leden tellen. De huidige lokale organisaties alleen al zorgen ervoor dat 18,2% van het Namibische grondgebied voor instandhouding beheerd wordt. Dat staat in schril contrast met hoe deze gebieden er vroeger aan toe waren. Voorheen waren ze blootgesteld aan langdurige conflicten tussen mens en dier en aan ongecontroleerde stroperij, met een klein wildbestand tot gevolg.

Het duurzame gebruik van het wildbestand is een sterke katalysator om het wildbestand binnen die gemeenschappen te herstellen. Vóórdat natuurbeheerraden opgestart werden, was het wildbestand in de Namibische gemeenschappen uitgedund en had het op veel plaatsen een historisch dieptepunt bereikt. Gemeenschappen zagen het wildbestand vooral als een bedreiging voor hun broodwinning. Het enige voordeel was illegale stroperij om vlees op tafel te brengen. De introductie van de raden heeft deze houding drastisch veranderd. Het wildbestand wordt nu steeds meer beschouwd als een waardevol goed. Toenemende dierenpopulaties betekenen meer inkomsten voor de beheerraden, meer banen voor hun leden, meer vlees voor de huishoudens en meer fondsen om de plattelandontwikkeling te ondersteunen. Zo is stroperij sociaal onaanvaardbaar geworden. De populatie vrij wild heeft zich opvallend hersteld in de meeste gebieden waar natuurbeheerraden al een tijd aan het werk zijn. Op gemeenschapsgrond in het noordoosten van Namibië bijvoorbeeld steeg het aantal Olifanten tussen 1994 en 2011 van 12.908 naar naar schatting 16.993, het aantal Sabelantilopen van 724 naar naar schatting 1.474, en het aantal gewone impala's van 439 naar 9.374. In het noordwesten van Namibië⁴ steeg het aantal woestijnolifanten sinds het begin van de jaren tachtig tot nu van ongeveer 150 tot zo'n 750, het aantal Hartmanns bergzebra's van naar schatting <1.000 tot > 27.000, en het

⁴ Wildbeschermingsprogramma's, voorlopers van het huidige model, werden in het begin van de jaren tachtig in dit gebied geïntroduceerd.

aantal Zwarte Neushoorns is meer dan verdriedubbeld, waardoor het nu de grootste populatie Neushoorns in het wild ter wereld is. Sinds 1995 is de leeuwenpopulatie in dit gebied toegenomen van naar schatting 20 tot naar schatting 130, en hun habitat is exponentieel uitgebreid. Wildpopulaties zijn hersteld in natuurbeheerraden waar specifieke soorten weinig voorkwamen of lokaal uitgestorven zijn. Dankzij deze steun kon de populatie van heel wat diersoorten zich herstellen, zoals de Giraf, het Rode Hartebeest, de Zwartkopimpala en de Zwarte Neushoorn. Daarnaast versterken natuurbeheerraden, waarvan een groot deel grenst aan beschermde gebieden of er dichtbij ligt, het beschermde gebiedensysteem van Namibië door naast beschermde gebieden zones te creëren waar het wildbestand goed beheerd wordt en daartussen oversteekzones te creëren.

Trofeejacht was de centrale drijfveer van deze transformatie. Zij genereert veruit de grootste opbrengsten van het duurzaam consumptief gebruik van het wildbestand, met 41 natuurbeheerraden die sinds 2011 over 40 vergunningen voor trofeejacht beschikken. Sinds de eerste vier lokale natuurbeheerraden in 1998 geregistreerd werden, is in totaal 97 948 km² opengesteld voor trofeejacht onder lokaal beheer. Het consumptieve gebruik van het wildbestand leverde de natuurbeheerraden en hun leden tussen 1998 en 2009 N\$76,5 miljoen (US\$10,17 miljoen) op (cash, werkgelegenheid en in natura [voornamelijk vlees]) (NACSO Database, 2011). Omdat de voordelen uit consumptief gebruik ook het herstel van het wildbestand gestimuleerd heeft door stroperij te beperken, heeft dit herstel op zijn beurt de weg vrijgemaakt voor niet-consumptief toerisme. Dat heeft de opbrengsten uit het wildbestand voor de gemeenschappen meer dan verdubbeld. In 2011 waren meer dan 30 jointventurelodges en 24 gemeenschapscampings actief in lokale natuurbeheerraden en dat leverde de raden tussen 1998 en 2009 N\$102,8 miljoen (US\$13,64 miljoen) op (waaronder cash, werkgelegenheid en voordelen in natura). Toeristische ondernemingen bleken een sterke en logische aanvulling van de opties voor consumptief gebruik, waarbij consumptief gebruik (voornamelijk jachttoerisme) de natuurbeheerraden het grootste aandeel aan geldinkomsten oplevert (die ingezet kunnen worden om het wildbestand te beheren en de lokale gemeenschap te ontwikkelen) en toerisme banen creëert en zo de grootste voordelen inhoudt voor de leden van de organisaties. Voordelen uit consumptief gebruik zijn cruciaal, omdat die er al zijn wanneer het wildbestand nog te beperkt is om toerisme op gang te brengen. Dat stimuleert ook om het wildbestand naar een niveau te brengen waarop fotosafari's haalbaar zijn.

Inkomsten uit duurzaam gebruik kunnen onder meer activiteiten voor gemeenschapsontwikkeling financieren, zoals verbeteringswerken aan scholen of schoolfaciliteiten en -materiaal, betere gezondheidszorg op het platteland, steun voor gepensioneerden, studiebeurzen, vervoer voor zieken of gewonden, aanpak van het conflict tussen mens en dier, en sponsoring van lokale sportteams. Tot slot levert de jacht ook vlees op voor de leden van de gemeenschap (waarvan er velen in armoede leven): vlees afkomstig van jachttoerisme en jacht voor eigen gebruik had tussen 1998 en 2009 een geschatte waarde van N\$17.413.120 (US\$2,29 miljoen)⁵ (NACSO, 2010).

Het Namibische CBNRM-programma ontwikkelde enkele vooruitstrevende instrumenten en praktijken om te garanderen dat duurzame jacht een sleutelrol speelt bij het natuurbehoud, waaronder:

- jaarlijkse procedures om quota te bepalen voor duurzame jachtaantallen: gezamenlijk uitgevoerd door de MET, ngo's en de natuurbeheerraden, en gebaseerd op jaarlijkse wildtellingen, rapporten van jachtorganisaties en de lokale knowhow van het personeel van de natuurbeheerraad/MET/ngo;
- aanbestedingsprocedures voor jachttoerismevergunningen van de natuurbeheerraad: de bedoeling is om op een transparante manier de marktwaarde voor wild te bereiken, en de relatie tussen het bestuurscomité van de natuurbeheerraad en de jachtorganisaties te versterken;
- jachttoerismecontracten: dankzij natuurbeheerraden zijn gemeenschappen in staat om een betekenisvolle rol te spelen in de ontwikkeling en de ondersteuning van jachtactiviteiten, hoewel er voor heel wat gemeenschappen nog een lange weg te gaan is;

⁵ De waarde van verdeeld vlees wordt berekend aan de hand van de marktwaarde en de gemiddelde vleesopbrengst van vrij wild waarvan het vlees verdeeld werd, zoals vastgelegd in het Event Book van de natuurbeheerraden.

- beheerplannen en -praktijken van natuurbeheerraden: de organisaties gebruiken fondsen die ze verwerven door het wildbestand te gebruiken, om gemeenschapswachters aan te stellen en beheer- en monitoringsystemen voor wild in te voeren. Zo kunnen gemeenschappen proactief ingaan tegen de bedreiging van stroperij en toenemende conflicten tussen mens en dier aanpakken.

Bronnen:

NACSO. 2010. Namibia's communal conservancies: a review of progress 2009. NACSO, Windhoek, Namibië.

Naidoo, R., Weaver, L. C., Stuart-Hill, G. & Tagg, J. (2011). Effect of biodiversity on economic benefits from communal lands in Namibia. *Journal of Applied Ecology* 48: 310-316.

Weaver, C., Hamunyela, E., Diggle, R., Matongo, G. & Pietersen T. (2011). The catalytic role and contributions of sustainable wildlife use to the Namibia CBNRM programme. In: Abensperg-Traun, M., Roe, D. & O'Cruidain, C. eds. (2011). *CITES en CBNRM*.

Proceedings of an international symposium on "The relevance of CBNRM to the conservation and sustainable use of CITES-listed species in exporting countries", Wenen, Oostenrijk, 18-20 mei 2011. IUCN en Londen, Gland, Zwitserland & MED, Verenigd Koninkrijk. Pp. 59-70

Casestudy 2: Natuurbehoud en trofeejacht in de Torghar-vallei, Pakistan

Torghar (zwarte bergen/heuvels in het Pasjtloe) ligt in de Pakistaanse provincie Beloetsjistan. In het begin van de jaren tachtig waren de wilde Markhoor *Capra falconeri megaceros* en de Afghaanse Oerial *Ovis orientalis* in deze regio zo goed als uitgeroeid door ongecontroleerde jacht en de strijd om weilanden voor het tamme vee. Er werd maar heel beperkt opgetreden tegen de jacht, want het ontbrak aan institutionele capaciteit en politieke wil. In het midden van de jaren tachtig vaardigde een stammenleider een lokaal decreet uit dat jacht verbood, maar dat kon niet afgedwongen worden. Met de steun van de United States Fish and Wildlife Service (USFWS) lanceerden lokale Jazalai-leiders (een Pathaanse stam) in 1986 een kleinschalig natuurbehoudprogramma, het Torghar Conservation Project (later beheerd door STEP, de Society for Torghar Environmental Protection). Dit project zette beperkt en gecontroleerd trofeejacht, aanvankelijk alleen op de Oerial en later ook op de Markhoor, in om voordelen voor de gemeenschap en inkomsten te genereren, waarmee de lokale bevolking tewerkgesteld kon worden als wildbewakers. De hypothese was dat de ontwikkeling van het lokale welzijn op basis van trofeejacht de houding van de plaatselijke bevolking tegenover het wildbestand zou veranderen. Bovendien zou worden aangetoond dat natuurbehoud een economisch levensvatbaar gebruik van het land kon zijn, wat zou motiveren om het te ondersteunen. Overeenkomstig het engagement om behoud na te streven, bleef het trofeejacht beperkt, met 1 tot 2 exemplaren van de Markhoor en 1 tot 4 van de Oerial per jaar.

Na zorgvuldige overweging aanvaardden stamleden een verbod op hun traditionele jacht in ruil voor de economische voordelen van het natuurbehoudprogramma. Er kwam min of meer een eind aan de illegale jacht. Op dat grondgebied is het weliswaar moeilijk om de populatie exact te bepalen, maar uit herhaalde gestandaardiseerde onderzoeksprotocollen blijkt dat de Markhoor en de Oerial in het Torghar-gebied gestaag in aantal toenamen sinds de start van het project. Onderzoek van door de USFWS gesponsorde biologen in het Torghar-gebied toonde aan dat de geschatte markhoorpopulatie van minder dan 100 in 1990 steeg tot 2.541 in 2005. De geschatte oerialpopulatie ging van 1173 in 1994 naar 3.146 in 2005.

In deze periode had het programma voortdurend te kampen met een gebrek aan regelgevende ondersteuning, waaronder weerstand bij de overheid om de lokale inbreng in natuurbehoud te erkennen, een jachtverbod uitgevaardigd door de nationale beschermingsraad en het feit dat de Markhoor werd opgenomen in appendix

I van CITES, wat de export van trofeeën naar grote buitenlandse afzetmarkten als de Verenigde Staten problematisch maakte. Ondanks deze obstakels is het programma gegroeid en kreeg het ook de steun van het United Nations Development Programme, WWF-Pakistan, de Global Environment Facility en andere organisaties. Ook andere inkomstenbronnen, zoals ecotoerisme op basis van fotosafari's, werden overwogen, maar de regio is afgelegen en lokt weinig bezoekers.

TCP/STEP leverde een 400-tal lokale gezinnen ook een aanzienlijk voordeel op. Met inkomsten uit trofeejacht en giften wordt het loon van zo'n 82 wildbewakers betaald en kan worden voldaan aan de noden van de gemeenschap, met onder meer de bouw van watertanks en de aanleg van dammen en irrigatiekanalen (voor watervoorziening tijdens droogtes), de levering van jonge fruitbomen, een medisch kamp en noodmaatregelen tegen droogte.

Bronnen:

Frisina, M. & Tareen, S.N. (2009). Exploitation prevents extinction: Case study of endangered Himalayan sheep and goats. In: *Recreational Hunting, Conservation and Rural Livelihoods: Science and Practice* (eds. B. Dickson, J. Hutton & W.M. Adams). 1ste editie, Wiley-Blackwell, Oxford, Verenigd Koninkrijk. pp. 141-156.

Rosser, A.M., Tareen, N & Leader-Williams, N. (2005) Trophy hunting and the precautionary principle: a case study of the Torghar Hills population of straight-horned markhor. In: *Biodiversity and the Precautionary Principle: risk and uncertainty in conservation and sustainable use* (eds. R Cooney and B Dickson). Earthscan, Londen, pp. 55-72.

Valdez, R. 2008. *Capra falconeri*. In: IUCN 2011. IUCN Red List of Threatened Species. Versie 2011.2. <www.iucnredlist.org>. Gedownload op 27 maart 2012.

Woodford M.H., Frisina M.R. & Awan G.A. (2004) The Torghar Conservation Project: Management of the Livestock, Suleiman Markhor (*Capra falconeri*) and Afghan Urial (*Ovis orientalis*) in the Torghar Hills, Pakistan. *Game and Wildlife Science* 21: 177-187.